

SAŽETAK DEVIZNOGA I TRGOVINSKOG SUSTAVA U HRVATSKOJ

(Stanje na dan 31. prosinca 2000.)

Devizni aranžmani

1. Hrvatska je 29. svibnja 1995. prihvatila obveze iz članka VIII., odjeljci 2., 3. i 4. Statuta MMF-a. Hrvatska valuta je kuna, čija se eksterna vrijednost određuje na međubankovnom tržištu. Tečaj na međubankovnom tržištu određuju ovlaštene banke koje vrše međusobne transakcije po slobodno dogovorenom tečaju. Hrvatska narodna banka (HNB) može utvrditi intervencijski tečaj po kojem će obavljati transakcije s bankama izvan međubankovnog tržišta radi smirivanja pretjeranih fluktuacija tečaja. Na dan 30. prosinca 2000. prosječna međubankovna tržišna stopa za američki dolar iznosila je 8,1533 kuna za 1 američki dolar. Ne postoje porezi ili subvencije za kupnju ili prodaju deviza. Namira između rezidenata i nerezidenata može se provesti u bilo kojoj konvertibilnoj valuti. Hrvatska nema nikakvih bilateralnih platnih sporazuma.

2. Zakon o osnovama deviznog sustava, deviznog poslovanja i prometu zlata, koji je donesen 7. listopada 1993., propisuje devizne transakcije. HNB formira i provodi tečajnu politiku. HNB i Ministarstvo financija mogu donositi deviznu regulativu u skladu s tim Zakonom. Zakon o trgovini (koji ujedinjuje zakone o domaćoj i inozemnoj trgovini u jedinstvenom zakonu) donesen je 31. siječnja 1996., a stupio je na snagu 17. veljače 1996. Zakon o trgovini je poslije, 30. lipnja 1999., izmijenjen da bi se postigla potpuna usklađenost njegovih odredaba s relevantnim sporazumima Svjetske trgovinske organizacije. Poduzeća koja žele poslovati s inozemnim poduzećima moraju biti registrirana pri Ministarstvu financija. Hrvatska je postala članicom Svjetske trgovinske organizacije 30. studenoga 2000.

3. Devizne transakcije moraju se provoditi preko ovlaštenih banaka koje imaju dozvolu za obavljanje deviznih transakcija. Ograničene dozvole izdane su bankama koje mogu otvoriti račune za rezidentne fizičke osobe, te mogu kupovati i prodavati novčanice i čekove.

Rezidentni i nerezidentni računi

4. Rezidentne fizičke i pravne osobe mogu, u načelu, otvoriti devizne račune i poslovati s njima samo u Hrvatskoj. Međutim, HNB je ovlašten odobriti rezidentnim pravnim osobama držanje deviza na računima kod banaka u inozemstvu da bi pokrile troškove poslovanja i ispunile zahtjeve za regularne devizne aktivnosti u inozemstvu. Zakon također sadrži posebne odredbe prema kojima rezidentne pravne osobe uključene u investicijske radove u inozemstvu mogu držati račune u inozemnim bankama, uz dozvolu koju izdaje HNB.

5. Nerezidenti mogu otvoriti devizne račune kod banaka s velikim ovlaštenjem u Hrvatskoj. U korist tih računa slobodno mogu biti uplaćene devize, te se mogu teretiti za plaćanja u inozemstvu ili konverziju u domaću valutu; ponovna konverzija domaće valute u stranu valutu je dopuštena. Pravne osobe mogu imati na računima deviza do iznosa od najviše 20.000 USD na mjesec bez posebnog odobrenja HNB-a.

6. Nerezidentne fizičke i pravne osobe mogu otvoriti račune u domaćoj valuti s primicima od prodaje dobara i usluga ili devizama prenesenim iz inozemstva. One mogu kupovati devize sredstvima koja drže na tim računima bez ograničenja.

Uvozna i izvozna plaćanja

7. Hrvatska nema nikakvih uvoznih kvota – postojeće kvote ukinute su uredbom od 12. srpnja 1996. Sva količinska ograničenja, uključujući uvozne kvote, mogu se primjenjivati samo u situacijama utvrđenim u relevantnim sporazumima Svjetske trgovinske organizacije. Sav uvoz, osim skupine proizvoda čiji se uvoz kontrolira s pomoću međunarodnog sporazuma iz neekonomskih razloga, uključujući zdravlje ljudi, životinja i biljaka, javnu sigurnost, zaštitu okoliša, kontrolu trgovine umjetninama i plemenitim metalima (kao što je oružje, zlato, nelegalne droge i narkotici, te umjetnička i povijesna djela) izuzima se iz sporazuma o dozvoli.

8. Uvoz podliježe carinskim tarifama do 90 posto. Međutim, gotovo 98 posto tarifnih stavki podliježe stopama nižim od 20 posto, a prosječna tarifa sada je 7,1 posto. Za oko 200 poljoprivrednih i prehrambenih proizvoda primjenjuju se kombinirane tarife (*ad valorem* + posebna tarifa za kvantitativnu jedinicu). Izuzeće za putnike bilo je 100 USD bescarinskog uvoza do 1. prosinca 1997.; od 1. siječnja 1998. to je izuzeće promijenjeno na 300 kuna. Dobra uvezena od strane putnika i poštanske pošiljke do vrijednosti od 500 USD podliježu pojednostavljenoj carinskoj proceduri s jedinstvenom tarifnom stopom od 8 posto. Za uvoz koji premašuje tu vrijednost, primjenjuju se regularne uvozne tarife i porezi. Građani koji se vraćaju u državu mogu uvesti osobnu pokretnu imovinu bez carine u iznosu koji odgovara vremenu provedenom u inozemstvu i u svrhu privatnog posla bez ograničenja, no na bazi pojedinačnog slučaja, uz odobrenje Ministarstva financija. U nekim situacijama, dobra uvezena od strane nerezidenata u svrhu ulaganja izuzimaju se iz uvozne carine. Isto tako, sirovine i intermedijarni proizvodi koji se koriste u proizvodnji dobara za izvoz izuzimaju se iz svih uvoznih carina i poreza, pod uvjetom da je dodana vrijednost na izvozni proizvod najmanje 30% vrijednosti uvezenih stavki te da su izvozni primici u konvertibilnoj valuti. Plaćanja za legalni uvoz nisu ograničena. Plaćanje unaprijed i predujmovi za uvoz su dopušteni.

Plaćanja usluga

9. Plaćanja usluga vezana uz legalni uvoz pravnih osoba mogu se slobodno izvršavati. Fizičke osobe isto tako mogu kupovati devize na međubankovnom tržištu za plaćanje dobara i usluga u inozemstvu i za depozite na deviznim računima radi budućih plaćanja. Plaćanja rojaliteta, te ugovaranje polica životnog osiguranja i osiguranja od nesretnog slučaja s inozemnim osiguravajućim društvima također su dopuštena.

10. Rezidentne fizičke osobe mogu iznijeti iz zemlje – uključujući slučajeve kratkih prekograničnih putovanja – stranu valutu u iznosu 1000 DEM. Ne postoje ograničenja učestalosti kojom se ti iznosi mogu iznijeti. Dodatni iznos od 2000 DEM može se iznijeti pod uvjetom da je podignut s deviznog računa ili kupljen od banke za putne troškove. U oba slučaja HNB može dopustiti iznošenje većih iznosa, ovisno o

pojedinom slučaju. Iznošenje hrvatske valute i od strane rezidenata i od strane nerezidenata ograničen je na 2000 kuna po osobi, no veći iznosi se mogu izvesti uz posebno odobrenje HNB-a.

Izvozni i uvozni primici

11. Izvoz nije ograničen, uključujući količinska ograničenja (za članice Svjetske trgovinske organizacije), osim što se za određene proizvode moraju dobiti dozvole (npr. oružje, lijekovi, zlato i umjetnički predmeti). Izvozni primici moraju se prikupiti i vratiti u Hrvatsku u potpunom iznosu u razdoblju od 150 dana od datuma izvoza.

Primici od usluga

12. Primici od usluga, u osnovi, podliježu istoj regulativi koja se odnosi na robni izvoz. Uvoz hrvatske valute i od strane rezidenata i od strane nerezidenata ograničen je na 2000 kuna po osobi, no moguće je uvesti i veće iznose uz posebnu dozvolu HNB-a.

Kapitalni račun

13. Rezidentne pravne osobe, uključujući poslovne banke, mogu se zaduživati u inozemstvu. One su dužne registrirati ugovorene kredite, uključujući poslovne kredite, kod HNB-a. Financijski krediti mogu biti odobreni nerezidentima od strane rezidentnih pravnih osoba samo u skladu s odredbama Zakona o kreditnim poslovima s inozemstvom. Fizičkim je osobama dopušteno uzimanje kredita od nerezidenata u domaćoj ili stranoj valuti. Otvorene devizne pozicije poslovnih banaka podliježu ograničenju do najviše 25 posto bankina kapitala.

14. Izravna strana ulaganja od strane nerezidenata mogu biti u obliku udruživanja dva ili više ulagača (engl. *joint venture*) ili potpunog vlasništva te moraju biti registrirana kod Trgovačkog suda. Povratak kapitala u domicilnu državu ulagača i prijenos dobiti u inozemstvo nisu ograničeni. U osnovi, domaće i strano ulaganje se tretira na isti način (tj. "nacionalni tretman"). Ako inozemni udjeli u vlasničkom kapitalu premašuju 20 posto, uvoz upotrijebljen za projekt izuzima se iz uvozne carine. Porezna stopa na dobit je jedinstvena i iznosi 20 posto, a Zakon o poticanju ulaganja predviđa privremene niže stope za nove projekte, ovisno o vrijednosti ulaganja i broju novih zaposlenika. Izravna ulaganja u inozemstvu od strane rezidenata moraju biti registrirana pri Ministarstvu gospodarstva u roku 30 dana od potpisivanja ugovora. Investicijski portfelj unutar države se ne registrira, osim ulaganja u kratkoročne vrijednosne papire središnje banke na primarnom tržištu. Općenito gledajući, inozemni investicijski portfelj je ograničen.

15. Novi zakon koji regulira strano vlasništvo nad nekretninama stupio je na snagu 1. siječnja 1997. Strane fizičke i pravne osobe mogu legalno kupiti nekretninu uz dozvolu Ministarstva vanjskih poslova i Ministarstva pravosuđa. Međutim, zakon daje pravo vlasništva samo stranim državljanima iz onih država u kojima hrvatski građani imaju recipročna prava vlasništva nad imovinom.

16. HNB može izvoziti zlato i zlatne kovanice bez ikakvih ograničenja. Neobrađeno zlato može se izvoziti uz dozvolu HNB-a. Zlatnike mogu izvoziti ovlaštene poslovne banke uz odobrenje HNB-a. Uvoz zlata podliježe odobrenju Ministarstva gospodarstva.

Promjene od 1. srpnja 1995. do 31. prosinca 2000.

14. prosinca 1995.: donesen je Zakon o izdavanju i prometu vrijednosnim papirima, koji je stupio na snagu 1. siječnja 1996.

14. prosinca 1995.: donesen je Zakon o investicijskim fondovima, koji je stupio na snagu 3. siječnja 1996.

17. veljače 1996.: Zakon o trgovini stupio je na snagu.

8. lipnja 1996.: Zakon o kreditnim poslovima s inozemstvom stupio je na snagu.

1. srpnja 1996.: Zakon o carinskoj tarifi (uključujući ujednačavanje raznih tarifa u jedinstvenu tarifnu strukturu) stupio je na snagu.

12. srpnja 1996.: stupila je na snagu Uredba o ukidanju uvoznih kvota.

31. srpnja 1996.: stupila je na snagu zamjena obveznica u kontekstu sporazuma s vjerovnicima Londonskog kluba.

1. siječnja 1997.: stupio je na snagu Zakon o vlasništvu i drugim stvarnim pravima.

30. lipnja 1999.: stupio je na snagu novi Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o trgovini (kojim se osigurava usklađenost sa zahtjevima Svjetske trgovinske organizacije).

30. lipnja 1999.: donesen je novi Carinski zakon (stupa na snagu 1. siječnja 2000.).

1. siječnja 2000.: novi Carinski zakon stupio je na snagu.

12. srpnja 2000.: donesen je novi Zakon o poticanju ulaganja.

25. kolovoza 2000.: razdoblje u kojemu se izvozni primici moraju prikupiti i vratiti u Hrvatsku produženo je sa 90 na 150 dana.

26. rujna 2000.: ograničenje na otvorene devizne pozicije poslovnih banaka smanjeno je sa 30 na 25 posto jamstvenoga kapitala.

30. studenog 2000.: Hrvatska je postala članicom Svjetske trgovinske organizacije.